

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

στον τομέα του περιβάλλοντος
και της βιωσιμότητας

Λεξικό με Έννοιες – κλειδιά

Κ. Καρατσώλης, Δικηγόρος
Ι. Τσακαλογιάννη, Δικηγόρος
Μ. Χατζηδάκης, Α. Δικηγόρος

«Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΜΕ Η ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΟΥΔΕΤΕΡΗ ΗΠΕΙΡΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2050»,

αναφέρεται στο προοίμιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, της σημαντικότερης ίσως εξαγγελίας τωρινής και ειδικά μελλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ουδετερότητα αυτή συνίσταται σε αντιστάθμιση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με τεχνολογία και ενέργειες μηδενικού περιβαλλοντικού αποτυπώματος, με στόχο την μακροπρόθεσμα απόλυτη εκμηδένισή τους. Βλέποντας συνεχώς τις επιπτώσεις των έντονων καιρικών φαινομένων γύρω μας, οι νέες έννοιες που ακούμε σε καθημερινή πλέον βάση αυξάνονται, με φράσεις όπως «κλιματική αλλαγή», «κλιματική κρίση», «κλιματική ουδετερότητα», «πράσινη μετάβαση» να αποτελούν πλέον μέρος της ζωής μας.

Έννοιες οι οποίες προέρχονται από διαφορετικά επιστημονικά πεδία, συναντώνται, αλληλοσυμπληρώνονται, γίνονται αντικείμενο συζήτησης και επιστημονικής ανάλυσης και καταγράφονται σε κανονιστικά κείμενα, αποκτώντας δεσμευτική ισχύ.

Μετά την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, ψηφίστηκε ο πρώτος Ευρωπαϊκός Κλιματικός Νόμος, καθιστώντας υποχρεωτική την εφαρμογή της κλιματικής πολιτικής στον δρόμο για την «κλιματική ουδετερότητα» μέχρι τα μέσα του 21ου αιώνα. Ίσως για πρώτη φορά στην ιστορία των λαών της Ευρώπης, για θέματα περιβάλλοντος θα πρέπει να υπάρχει αφύπνιση, ενημέρωση και συμμετοχή.

Υπό αυτό το πρίσμα, ο επιστημονικός κόσμος, πέραν της έρευνας και καταγραφής, θα πρέπει να υποβοηθήσει την προσπάθεια ενημέρωσης και αφύπνισης του Ευρωπαίου πολίτη, κωδικοποιώντας και εξηγώντας έννοιες και αναλύοντας τις απαιτούμενες διαδικασίες, μεταφράζοντας για όλους τους πολίτες και ιδίως για τους πολίτες του μέλλοντος έννοιες που θα διαμορφώσουν νέες αξίες για τον άνθρωπο και την καθημερινή ζωή του την επόμενη πεντητακο-νταπεντία.

Θεωρούμε ότι ένα πρώτο βήμα είναι η δημιουργία ενός μικρού λεξικού, αλλιώς "glossarium" ή γλωσσάρι για την εισαγωγή σε αυτό το νέο κόσμο των λέξεων και των κειμένων προς το σκοπό ανάγνωσης και κατανόησης της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας και των βασικών εννοιών που αφορούν την κλιματική αλλαγή, τη βιωσιμότητα και την κλιματική ουδετερότητα. Οι πρώτες εγγραφές φυσικά μελλοντικά δύνανται να ενισχυθούν οι καταγραφές των ερμηνειών να εξειδικευτούν, να συμπληρωθούν και να μεταβληθούν, αναλόγως της επιστημονικής εξέλιξης και των συνεχώς μεταβαλλόμενων πραγματικών συνθηκών. Στόχος, σε κάθε περίπτωση, είναι να ξεκινήσει μεταξύ επιστημονικών ομάδων η δημιουργία ενός glossarium – για την εκπαίδευση και την αναγκαία κατάρτιση όλων μας με τις έννοιες και τις διαδικασίες που θα αποτελέσουν απαραίτητο στοιχείο της ζωής μας.

Πιστεύουμε ακράδαντα ότι η ικανότητα κατανόησης των εννοιών και η ενημέρωση των πολιτών είναι πρωταρχικής σημασίας για την αποδοχή της αλλαγής που ήδη συντελείται και την συμμετοχή στην προσπάθεια για την επίτευξη της αλλαγής αυτής, με στόχο τη διασφάλιση ενός καλύτερου αύριο για τον άνθρωπο.

Κων/νος Καρατσώλης , Δίκαιο Περιβάλλοντος και Πολεοδομίας.

Glossarium

Αέρια του θερμοκηπίου (ΑτΘ - GHGs)

Τα αέρια στοιχεία της ατμόσφαιρας, τόσο φυσικά όσο και ανθρωπογενή, που απορροφούν και επανεκπέμπουν ακτινοβολία σε συγκεκριμένα μήκη κύματος μέσα στο φάσμα της επιγείας ακτινοβολίας που εκπέμπεται από την επιφάνεια της Γης, την ατμόσφαιρα και τα σύννεφα. Αυτή η ιδιότητα προκαλεί το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Οι υδρατμοί, το διοξείδιο του άνθρακα, τα οξείδια του αζώτου, το μεθάνιο και το όζον είναι τα κυριότερα ΑτΘ στην ατμόσφαιρα της Γης.

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, υδροηλεκτρική ενέργεια, ενέργεια από τους ωκεανούς, γεωθερμική ενέργεια, βιομάζα και βιοκαύσιμα) αποτελούν εναλλακτικές λύσεις αντί των ορυκτών καυσίμων και συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στη διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού και στη μείωση της εξάρτησης από αναξιόπιστες και ασταθείς αγορές ορυκτών καυσίμων, ειδικότερα πετρελαίου και φυσικού αερίου.¹

¹ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Factsheet, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.4.9.pdf

Ανδρακικό αποτύπωμα (carbon footprint²)

Η μέτρηση της συνολικής ποσότητας εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και μεθανίου (CH₄) ενός καθορισμένου πληθυσμού, συστήματος ή δραστηριότητας, λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών πηγών εκπομπών, απορροφήσεων και αποθήκευσης εκπομπών εντός ενός χωροταξικού και χρονικού ορίου του πληθυσμού, του συστήματος ή της δραστηριότητας που αυτό αφορά. Συνοπτικά, ένα μέτρο του αντίκτυπου δραστηριοτήτων ή ενός προϊόντος καθ'όλη τη διάρκεια ζωής του (παραγωγή, κατανάλωση, διάθεση) στην ποσότητα εκπομπών CO₂ που παράγεται μέσω της καύσης ορυκτών καυσίμων.

Απορροφήσεις άνθρακα (καταβόδρες)³

Κάθε διαδικασία ή μηχανισμός που απορροφά ΑτΘ, αερολύματα ή πρόδρομα αέρια από την ατμόσφαιρα.

Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη⁴

Σχέδιο δράσης που υιοθετήθηκε κατά την 70η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (2015) για τους Ανθρώπους, τον Πλανήτη και την Ευημερία. Η Ατζέντα 2030 προωθεί την ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης – κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική – σε όλες τις τομεακές πολιτικές, ενώ παράλληλα προάγει τη διασύνδεση και τη συνοχή των σχετικών με τους Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων.

² Wright Laurence A, Kemp Simon & Williams Ian (2011) 'Carbon footprinting': towards a universally accepted definition, Carbon Management, 2:1, 61-72, DOI: 10.4155/cmt.10.39

³ Food and Agriculture Organization of the United Nations, Forests and climate change, Carbon and the greenhouse effect, διαθέσιμο σε: <https://www.fao.org/3/AC836E/AC836E03.htm>

⁴ Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακής και Ανθρωπιστικής Αρωγής, Η ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, 2019, διαθέσιμη η Έκθεση στον ακόλουθο σύνδεσμο: https://hellenicaid.mfa.gr/media/images/docs/Agenda_2030.pdf

Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει

Η Αρχή προτάσσει ότι μια εταιρεία που προκαλεί περιβαλλοντική ζημία ευθύνεται για αυτήν και πρέπει να λάβει τα αναγκαία μέτρα πρόληψης ή αποκατάστασης και να επωμιστεί όλες τις σχετικές δαπάνες. Στο πλαίσιο της οδηγίας, η περιβαλλοντική ζημία ορίζεται ως εξής: α) ζημία η οποία επηρεάζει σοβαρά την περιβαλλοντική (οικολογική, χημική ή ποσοτική) κατάσταση των υδάτινων πόρων, όπως ορίζεται στην Οδηγία 2000/60/ΕΚ, στην Οδηγία-πλαίσιο περί υδάτων της ΕΕ και στην Οδηγία 2008/56/ΕΚ, την Οδηγία σχετικά με τη στρατηγική για το θαλάσσιο περιβάλλον, β) ζημία του εδάφους η οποία δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία, γ) ζημία των προστατευόμενων ειδών και των φυσικών οικοτόπων η οποία επηρεάζει δυσμενώς τη διατήρηση όπως ορίζεται στην Οδηγία 2009/147/ΕΚ σχετικά με τη διατήρηση των άγριων πτηνών και στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, την Οδηγία περί φυσικών οικοτόπων. Ο ορισμός περιλαμβάνει την απόρριψη ρυπαντών στην ατμόσφαιρα (καθώς η εν λόγω απόρριψη επηρεάζει τις συνθήκες του εδάφους ή των υδάτων), σε εσωτερικά επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, καθώς και κάθε σκόπιμη ελευθέρωση στο περιβάλλον γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών, όπως ορίζονται στην Οδηγία 2001/18/ΕΚ.⁵

⁵ Οδηγία 2004/35/ΕΚ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας.

Αρχή της επανόρθωσης των προσβολών του περιβάλλοντος κατά προτεραιότητα στην πηγή⁶

Η δυσμενής επίδραση κάθε δραστηριότητας στο περιβάλλον πρέπει να περιορίζεται στην πηγή της ρύπανσης όπου είναι απαραίτητο να γίνεται και η καταπολέμηση της πριν διαχυθεί σε ευρύτερο χώρο. Η αρχή αυτή έχει εφαρμογή και σε περιπτώσεις διασυννοριακών ρυπάνσεων καθώς και μεταφοράς επικίνδυνων υλικών ή διαχείρισης αποβλήτων.

Αρχή της πρόληψης⁷

Όπως προαναφέρθηκε, ανέκαθεν η προστασία του περιβάλλοντος, πρωταρχικά σε διεθνές επίπεδο, υπαγορεύει την προληπτική δράση ως αναγκαίο όρο για την αποτελεσματική προστασία των περιβαλλοντικών αγαθών, η οποία εφαρμόζεται με τη θέσπιση υποχρεωτικών προληπτικών μέτρων προστασίας, με κορυφαίο αυτών τον υποχρεωτικό προληπτικό έλεγχο των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός σχεδίου ή προγράμματος ή έργου ή δραστηριότητας. Σύμφωνα με το άρθρο 174.2 της Συνθήκης για την Ε.Ε., η πολιτική της Κοινότητας για το περιβάλλον «πρέπει να βασίζεται στην αρχή της προφύλαξης και στην αρχή της διενέργειας πράξεων πρόληψης». Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, καθώς δεν υπάρχει ορισμός για καμία από τις δύο αρχές στη Συνθήκη για την Ε.Ε. και συχνά χρησιμοποιούνται ως ταυτόσημες, ότι η προστιθέμενη νομική αξία τους δεν είναι ξεκάθαρη και πρέπει να χρησιμοποιούνται ως συνώνυμες. Πάρα ταύτα, υπάρχει μια ορατή διάκριση μεταξύ των δύο αρχών. Η αρχή της πρόληψης εισήχθη στη Συνθήκη της Ε.Ε. με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1987 και αποτέλεσε το

⁶ Πάνου Γ. (2018) Συγκριτική Ανάλυση Περιβαλλοντικών Διατάξεων Συνταγματικών Κειμένων, σελ. 16

⁷ Κ. Καρατσώλης, Ι. Τσακαλογιάννη, Ε. Κολοβέντζου, Προστατευόμενες περιοχές: νομική θεώρηση του σύγχρονου πλαισίου, σελ. 15

κεντρικό θέμα του Τρίτου Περιβαλλοντικού Προγράμματος Δράσης. Υπογραμμίζει την ανάγκη δράσης για την προστασία του περιβάλλοντος σε ένα πρώιμο στάδιο και απαιτεί τη λήψη μέτρων για να αποφευχθεί η βλάβη. Η καλύτερη περιβαλλοντική πολιτική συνίσταται στην πρόληψη δημιουργίας ρύπανσης ή οχλήσεων στην πηγή παρά στην προσπάθεια αντιστάθμισης των επιπτώσεών τους.

Άλλωστε, στην Υπόθεση C-127/02 του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, στη σκέψη 44 επισημαίνεται για την αρχή της πρόληψης: “Λαμβανομένης, όμως, υπόψη της αρχής της προλήψεως, η οποία αποτελεί ένα από τα θεμέλια της πολιτικής υψηλού επιπέδου προστασίας που ακολουθεί η Κοινότητα στον τομέα του περιβάλλοντος, υπό το πρίσμα της οποίας πρέπει να ερμηνευθεί η Οδηγία περί οικοτόπων, τέτοιου είδους κίνδυνος υφίσταται εφόσον δεν μπορεί να αποκλειστεί βάσει αντικειμενικών στοιχείων ότι το συγκεκριμένο σχέδιο θα επηρεάσει τον οικείο τόπο κατά τρόπο σημαντικό. Μια υπ’ αυτή την έννοια ερμηνεία της προϋποθέσεως από την οποία εξαρτάται η εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου επί ενός συγκεκριμένου τόπου, η οποία συνεπάγεται ότι, σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς την απουσία σημαντικών επιπτώσεων, επιβάλλεται να γίνει μια τέτοια εκτίμηση, παρέχει τη δυνατότητα αποτελεσματικής αποτροπής του ενδεχομένου εγκρίσεως σχεδίων δυναμένων να παραβλέψουν την ακεραιότητα του συγκεκριμένου τόπου και συμβάλλει στην επίτευξη, σύμφωνα με την τρίτη αιτιολογική σκέψη και με το άρθρο 2, παρ. 1, της Οδηγίας περί οικοτόπων, του κύριου σκοπού αυτής, δηλαδή της διασφαλίσεως της βιολογικής ποικιλομορφίας μέσω της διατηρήσεως των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας”.

Αρχή της προφύλαξης⁸

Σε διεθνές επίπεδο για πρώτη φορά αναγνωρίζεται η αρχή της προφύλαξης στον Παγκόσμιο Χάρτη για τη Φύση που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1982, ενώ στη συνέχεια συμπεριλήφθηκε σε διάφορες διεθνείς συμβάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως είναι η Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (1992), στο άρθρο 3 της Σύμβασης για τις Κλιματικές Μεταβολές (1992), στη σύμβαση των Παρισίων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Βορειοανατολικού Ατλαντικού (1992) και σε άλλες. Εκκινώντας χρονικά ως εφαρμογή της προαναφερθείσας «αρχής της πρόληψης», υπό την έννοια της απαγόρευσης δραστηριοτήτων σε ένα πολύ πρώιμο στάδιο, δηλαδή με λήψη αρνητικών μέτρων ώστε να μην προκληθεί περιβαλλοντική ζημία (π.χ. σε περίπτωση εγκαταστάσεων επικίνδυνων αποβλήτων), η αυξανόμενη ανάγκη για περιβαλλοντική προστασία εκφράστηκε και σε επίπεδο Ένωσης και στο Ελληνικό Σύνταγμα με την επίκληση της αρχής της προφύλαξης.

Συγκεκριμένα, όταν υπάρχει εύλογη επιστημονική πιθανότητα (και όχι βεβαιότητα) κινδύνου επέλευσης περιβαλλοντικής ζημίας ή επιστημονική αβεβαιότητα για την πιθανότητα αποφυγής αυτής ή τον βαθμό επικινδυνότητάς μιας σχεδιαζόμενης δραστηριότητας ή έργου, η αρχή της προφύλαξης επεμβαίνει για να οριοθετήσει τον κίνδυνο και να ρυθμίσει την τελική περιβαλλοντική αξιολόγηση. Χρησιμοποιώντας την αρχή, οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται να κρίνουν για το εάν θα επιτραπεί να κατασκευαστεί ή να συνεχίσει τη λειτουργία της μια δραστηριότητα ή έργο που απλώς ενδέχεται να επηρεάσει σε κάποιο βαθμό το περιβάλλον.

Η αρχή της προφύλαξης επιμερίζεται σε άξονες:

1. Αναλογικότητα: η εφαρμογή της αρχής πρέπει να είναι ανάλογη με το επιδιωκόμενο επίπεδο προστασίας, ήτοι τα

⁸ Ως ανωτέρω σελ. 16 επ.

μέτρα βάσει της αρχής της προφύλαξης να μην είναι δυσανάλογα επιβαρυντικά ή αυστηρά ή αντιστοίχως, ελαστικά και υπερβολικά ήπια, σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό προστασίας.

2. Μη διακριτική μεταχείριση: σε συγκρίσιμες καταστάσεις απαιτείται να τηρείται το ίδιο επίπεδο προστασίας, εκτός αν συντρέχουν αντικειμενικοί, επαρκώς καθορισμένοι και αιτιολογημένοι *ad hoc* λόγοι που επιτάσσουν διαφορετική αντιμετώπιση.⁹

3. Συνέπεια: σε περίπτωση παρόμοιων, ήδη ρυθμισμένων καταστάσεων αφορούσες άλλα έργα και δραστηριότητες, θα πρέπει η αντιμετώπιση να είναι, κατά το μέτρο του δυνατού, παρόμοια.

4. Ανάλυση κόστους – οφέλους: κατά την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης απαραίτητη είναι η ανάλυση των οικονομικών, περιβαλλοντικών/οικολογικών και κοινωνικών πλεονεκτημάτων από το έργο, σε αντιπαραβολή με τους ενδεχόμενους κινδύνους επέλευσης οικονομικής και περιβαλλοντικής/οικολογικής ζημίας. Παράλληλα εξετάζεται η πιθανότητα της μηδενικής λύσης, ήτοι της μη πραγματοποίησης του έργου.

5. Επικαιροποίηση: σε περίπτωση που τα πραγματικά ή επιστημονικά δεδομένα αλλάξουν, απαιτείται εξέταση αντίστοιχη της εκάστοτε αλλαγής και του βαθμού που επηρεάζει αυτή το εκάστοτε αντικείμενο προστασίας. Προς επίρρωση αυτού, καθίσταται αναγκαία η εγκατάσταση προγραμμάτων παρακολούθησης, με περιοδική εξέταση των πραγματικών δεδομένων ανάλογα με την επιστημονική και τεχνική εξέλιξη.

Σε εθνικό επίπεδο, επί παραδείγματι, στην απόφαση ΣτΕ 480/2019 το Συμβούλιο της Επικρατείας εξηγεί:

«Επειδή, κατά την έννοια των ανωτέρω συνταγματικών και ενωσιακού δικαίου διατάξεων (άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος,

⁹ COM (2000) 1 τελικό – Ανακοίνωση της Επιτροπής για την αρχή της προφύλαξης, 4.

άρθρο 191 ΣΛΕΕ, ΠΔ 148/2009), ο συντακτικός και ο ενωσιακός νομοθέτης, έχοντας επίγνωση του οικολογικού προβλήματος, ανήγαγε το φυσικό περιβάλλον σε αντικείμενο ιδιαίτερης έννομης προστασίας εις τρόπον ώστε να καθιστά υποχρεωτική τόσο για τον κοινό νομοθέτη όσο και για τη Διοίκηση τη λήψη των προς τούτο αναγκαίων προληπτικών ή κατασταλτικών μέτρων. Τα μέτρα αυτά είτε εκδηλώνονται με την μορφή κανονιστικών είτε γενικών ατομικών ή ατομικών πράξεων αποβλέπουν στην αποτελεσματική προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ώστε οι ανωτέρω κανονιστικές (συνταγματικές και ενωσιακές) επιταγές να μην μεταπίπτουν σε θεωρητικές διακηρύξεις αρχής, το δε φυσικό περιβάλλον να μην παραμένει άνευ προστασίας, εκτεθειμένο σε καταστροφή. Εξάλλου, οσάκις αποδεικνύεται αδύνατο να προσδιοριστεί με βεβαιότητα η ύπαρξη ή η έκταση του κινδύνου πρόκλησης ζημίας λόγω της ανεπαρκούς, αλυσιτελούς ή ανακριβούς φύσεως των αποτελεσμάτων της αξιολογήσεως της επικινδυνότητας ενός αποβλήτου, και η πιθανότητα ενός πραγματικού κινδύνου για το περιβάλλον ή τη δημόσια υγεία εξακολουθεί να υπάρχει στην υποθετική περίπτωση που ο κίνδυνος αυτός θα μπορούσε να επέλθει, η αρχή της προφύλαξης δικαιολογεί τη λήψη περιοριστικών μέτρων». Συνεπώς, η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων μιας δραστηριότητας πρέπει να είναι καταρχάς συνεπής με την αρχή της προφύλαξης, όπως αναλύθηκε ανωτέρω.

Αρχή της μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης (do no significant harm)

Κατά την έννοια του άρθρου 17 του Κανονισμού Ταξονομίας (2020/852), μια οικονομική δραστηριότητα τηρεί την αρχή όταν δεν επιβαρύνει σημαντικά τους περιβαλλοντικούς στόχους που προβλέπει ο Κανονισμός. Αυτοί είναι:

- α)** ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής·
- β)** η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή·

Αρχή της φέρουσας ικανότητας

- Υ)** η βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτινων και των θαλάσσιων πόρων·
- Δ)** η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία·
- Ε)** η πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης·
- ΣΤ)** η προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.¹⁰

Φέρουσα Ικανότητα είναι ο αριθμός των ειδών ή μονάδων ενός είδους που μπορούν να συντηρηθούν επ' άπειρον από ένα οικοσύστημα χωρίς την υποβάθμιση του. Υπό την συστημική της έννοια η Φέρουσα Ικανότητα ορισμένου συστήματος ή υποσυστήματος διατηρεί την ισορροπία του μείζονος συστήματος. Πάντως η ιδέα που περικλύει ο ορισμός αυτός, προκειμένου περί των έμβιων συστημάτων αφορά στην πεπερασμένη χωρητικότητα και αντοχή των υποσυστημάτων και έχει προδήλως γενικότερη αξία και για αυτό, μια και λαμβάνεται ως θεμελιώδες κριτήριο για τη διασφάλιση της επιθυμητής ισορροπίας τόσο των οικοσυστημάτων όσο και των ανθρωπογενών συστημάτων πράγμα που αποτελεί και άλλο μέτρο της βιωσιμότητας του.¹¹

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη λεγόμενη «φέρουσα ικανότητα» (carrying capacity) του οικοσυστήματος. Συνοπτικά, η φέρουσα ικανότητα αντιστοιχεί σε ανώτατο σημείο ανεκτικότητας σε εξωτερικές, δηλαδή ανθρωπογενείς, παρεμβάσεις ενός χωρικά οριοδητημένου συστήματος. Εάν ο αριθμός ή η ένταση των υπαρχουσών παρεμβάσεων αυξηθεί πέραν του ορίου της φέρουσας ικανότητας, τότε τεκμαίρεται πως το οικοσύστημα υποβαθμίζεται και η ποιότητα του προσβάλλεται. Αντίστοιχα, εάν ο αντίκτυπος των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων στο τοπικό φυσικό περιβάλλον κρίνεται συμβατός με τη φέρουσα ικανότητα, η αδειοδότηση και χωροθέτησή τους δύναται να επιτραπεί.

Η φέρουσα ικανότητα εννοιολογικά συνδέεται με την «ακεραι-

¹⁰ Άρθρο 9 Κανονισμού 2020/852.

¹¹ Γιαβρίμη Ε. Η Αειφόρος, η βιώσιμη Ανάπτυξη. Νομική Θεώρηση. Κριτική., σελ. 12 επ.

ότητα» μίας προστατευόμενης περιοχής αφενός, αφετέρου η πρώτη αποτελεί κριτήριο εντοπισμού βλάβης της δεύτερης. Επειδή, όμως, η έννοια της ακεραιότητας είναι ευρεία και αφηρημένη υπάρχει δυσκολία ή αδυναμία του προσδιορισμού της βλάβης της. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο ερμηνεύεται σε αναφορά με την άλλη έννοια της Οδηγίας για τους Οικοτόπους, την «ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης». Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «προϋπόθεση για να μην παραβλάπεται η ακεραιότητα ενός τόπου ως φυσικού οικοτόπου, κατά την έννοια του άρθρου όπαρ. 3 της Οδηγίας για τους Οικοτόπους είναι η διατήρηση του σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, πράγμα που συνεπάγεται τη διασφάλιση της διατήρησης των συστατικών χαρακτηριστικών του οικείου τόπου που έχουν σχέση με την παρουσία ενός τύπου φυσικού οικοτόπου, του οποίου ο σκοπός διατήρησης αποτέλεσε το λόγο καταχώρισης του τόπου αυτού στον κατάλογο των ΤΚΣ, κατά την έννοια της οδηγίας αυτής».¹²

Βιοκλιματικός σχεδιασμός ή βιοκλιματική αρχιτεκτονική

Ο βιοκλιματικός σχεδιασμός, αποσκοπεί στην προσαρμογή και ένταξη του κτιρίου στο φυσικό περιβάλλον με την αξιοποίηση των τοπικών κλιματικών χαρακτηριστικών, έχοντας ως στόχο τον περιορισμό των ενεργειακών καταναλώσεων, χωρίς όμως να διαταράσσονται οι συνθήκες θερμικής άνεσης των χρηστών. Με την έννοια του βιοκλιματικού σχεδιασμού ορίζεται ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός ενός κτιρίου που λαμβάνει υπόψη τα τοπογραφικά χαρακτηριστικά και τα τοπικά κλιματικά δεδομένα (ανάγλυφο του εδάφους, προσανατολισμό, ηλιακή ακτινοβολία, άνεμο, θερμοκρασία, σχετική υγρασία, βροχή κτλ.) κατά τέτοιο τρόπο, που αφενός να περιορίζει τις επιπτώσεις από την επίδρασή τους στο κέλυφος του κτιρίου και αφετέρου να τα αξιοποιεί στην επίτευξη συνθηκών θερμικής άνεσης και υγιεινής διαβίωσης στο εσωτερικό του.¹³

¹² Ως ανωτέρω σελ. 30 επ.

¹³ Νικολούδης Σ. (2013) Βιοκλιματικός σχεδιασμός και παραδοσιακή αρχιτεκτονική, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, σελ. 10

Βιοποικιλότητα

Η ποικιλία των ζώντων οργανισμών πάσης προελεύσεως, περιλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, των χερσαίων, θαλασσίων και άλλων υδατικών οικοσυστημάτων και οικολογικών συμπλεγμάτων, των οποίων αποτελούν μέρος. Επίσης, περιλαμβάνεται η ποικιλότητα εντός των ειδών, μεταξύ ειδών και οικοσυστημάτων¹⁴. Στη βιολογική ποικιλότητα περιλαμβάνεται τέλος η ποικιλότητα των γονιδίων μέσα και μεταξύ των ειδών. Στις μέρες μας παρατηρείται μείωση της βιοποικιλότητας στον πλανήτη, γεγονός που οφείλεται σε μια σειρά από αιτίες όπως η ρύπανση του περιβάλλοντος, η καταστροφή των δασών, η ερημοποίηση των εδαφών και η μόλυνση των υδάτων.

Βιώσιμη ανάπτυξη ή αειφόρος ανάπτυξη

Με βάση τον ορισμό της Επιτροπής Brundtland, βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να δεσμεύει την δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες¹⁵. Η οικονομική ανάπτυξη που συνδυάζει την προστασία του περιβάλλοντος και την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών. Η μη κατασπατάληση των πόρων κατά την ανάπτυξη και υλοποίηση των οικονομικών πολιτικών, υπό το πρίσμα μίας αειφορικής διαχείρισης μέσω της κατανάλωσης πόρων στον ίδιο ή σε μικρότερο βαθμό με τον οποίο αυτοί ανανεώνονται. Συνοπτικά, ο συγκερασμός τριών διαστάσεων: κοινωνική, περιβαλλοντική, οικονομική.

¹⁴ Ν 3937/11 (ΦΕΚ Α 60/31.3.2011), άρθρο 2 εδάφιο πρώτο.

¹⁵ Brundtland Report, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο:
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

Βιωσιμότητα

Η βιωσιμότητα είναι ένα πρότυπο παραγωγής, το οποίο στοχεύει στο καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα τόσο για τον άνθρωπο όσο και για το φυσικό περιβάλλον, στον παρόν αλλά και στο αόριστο μέλλον. Βασικό της στοιχείο είναι η ισορροπία μεταξύ παραγωγής αγαθών και της πρώτης ύλης, η οποία δαπανήθηκε για να επιτευχθεί η παραγωγή. Επομένως, στόχος των βιώσιμων διαδικασιών είναι να επιτύχουν περισσότερη παραγωγή με μικρότερη δαπάνη πρώτης ύλης, γι' αυτό και η βιωσιμότητα αναφέρεται μαζί με την ανακύκλωση, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και το βιοκλιματικό σχεδιασμό.¹⁶

Δεξαμενές (υποδοχείς) άνδρακα (reservoirs)

Τα συστατικά του κλιματικού συστήματος στα οποία αποθηκεύονται πρόδρομα ΑτΘ (π.χ. τα υδατικά συστήματα).¹⁷

Δέσμη μέτρων Fit for 55%¹⁸

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποβάλει μια σειρά νομοθετικών προτάσεων, το επονομαζόμενο «Fit for 55%» για να καταστήσει τις πολιτικές της κατάλληλες για την επίτευξη του επικαιροποιημένου στόχου μείωσης των εκπομπών ΑτΘ για το 2030 κατά 55% κάτω από τα επίπεδα του 1990, όπως ορίζεται στο Ευρωπαϊκό Σχέδιο-στόχο για το Κλίμα του 2030 και έχει αποτυπωθεί στον Ευρωπαϊκό Κλιματικό Νόμο. Οι νομοθετικές προτάσεις καλύπτουν ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής, συμπεριλαμβανομένου του κλίματος, της ενέργειας, των μεταφορών και της φορολογίας: ενδεικτικά, αύξηση της φιλοδοξίας του ΣΕΔΕ, επικαιροποίηση των στόχων μείωσης των εκπομπών των κρατών μελών ξεχωριστά σύμφωνα με το σχέδιο-στόχο για το κλίμα για το 2030 και αναθεώρηση των προτύπων επιδόσεων εκπομπών διοξειδίου του άνδρακα για νέα οχήματα.

¹⁶ Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας (2015) Εισαγωγή στη βιώσιμη ανάπτυξη, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://www.ihu.edu.gr/icsd/docs/eisagogi-sti-viosimi-anaptyxi.pdf>

¹⁷ Oxford Reference, A dictionary of Environment and Conservation, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095548917?rskey=17tc8d&result=7>

¹⁸ European Commission, COM(2020) 562 final, Ενίσχυση της κλιματικής φιλοδοξίας της Ευρώπης για το 2030 Επενδύουμε σε ένα κλιματικά ουδέτερο μέλλον προς όφελος των πολιτών μας.

Διάσκεψη των μερών της UNFCCC (Conference of the Parties – COP)

Το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων της UNFCCC. Όλα τα συμβαλλόμενα μέρη εκπροσωπούνται στην COP, κατά την οποία λαμβάνουν αποφάσεις και εξετάζουν την εφαρμογή της σύμβασης.

Εθνικές Καθορισμένες Συνεισφορές (Nationally Determined Contributions – NDCs)

Η κύρια υποχρέωση της Συμφωνίας του Παρισιού ορίζει πως κάθε μέρος καταρτίζει, κοινοποιεί και διατηρεί αυτοτελή NDC στη Γραμματεία της UNFCCC σχετικά με τον εθνικό του στόχο μείωσης των εκπομπών ΑτΘ (η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υποβάλει μία ενιαία NDC για όλα τα κράτη μέλη της). Κάθε διαδοχική NDC που ανανεώνεται ανά 5 έτη πρέπει να είναι πιο φιλόδοξη από την προηγούμενη.¹⁹

Έξυπνη πόλη

Η βιβλιογραφική αναζήτηση καταγράφει ένα σύνολο ορισμών, κάποιοι από τους οποίους εστιάζουν στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών ως τον κυρίαρχο μοχλό ανάπτυξης του αστικού χώρου, ενώ άλλοι υιοθετούν μια πιο ευρεία προσέγγιση, περιλαμβάνοντας πτυχές της κοινωνίας, της οικονομίας, της διακυβέρνησης, αλλά και συμμετοχικές προσεγγίσεις για την επιδίωξη στόχων βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.²⁰ «Έξυπνη πόλη» είναι η πόλη που επιδιώκει τη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της μέσα από την παρακολούθηση, τον έλεγχο, αλλά και την ολοκλήρωση επιμέρους υποσυστημάτων, όπως ενέργεια, μεταφορές, επικοινωνίες, κ.λπ., ενώ ταυτόχρονα διευ-

¹⁹ Βλ. κείμενο της Σύμβασης, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://treaties.un.org/doc/Treaties/1994/03/19940321%2004-56%20AM/Ch_XXVII_07p.pdf

²⁰ Manville, C., Cochrane, G., Cave, J., Millard, J., Pederson, J.K., Thaarup, R.K., Liebe, A., Wissner, M., Massink, R. and Kotterink, B. (2014), Mapping Smart Cities in the EU, Directorate General for Internal Policies, Policy Department A: Economic and Scientific Policy

ρύνει το φάσμα των υπηρεσιών προς τους πολίτες της²¹, η πόλη, η οποία αξιοποιεί την τεχνολογία για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την εξασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος, μέσα από την αποτελεσματική διασύνδεση επιμέρους δικτύων ατόμων, επιχειρήσεων, τεχνολογιών, υποδομών, καταναλώσης, ενέργειας και τόπων²², η πόλη που συνδυάζει τις ΤΠΕ (Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνίας) και το Web 2.0 με άλλες οργανωτικές και σχεδιαστικές προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό και την επιτάχυνση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και τον προσδιορισμό νέων, καινοτόμων λύσεων για τη διαχείριση της πολυπλοκότητας του αστικού χώρου και την επιδίωξη της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης²³, καθώς και η πόλη, η οποία, στηριζόμενη στην καινοτομία και τη διερεύνηση των μελλοντικών εξελίξεων, σημειώνει «καλές επιδόσεις» σε μια σειρά από τομείς, όπως η οικονομία, η εξυπηρέτηση των πολιτών, η διακυβέρνηση, η κινητικότητα, το περιβάλλον, η ποιότητα ζωής, κ.ά., μέσα από τον «έξυπνο» συνδυασμό των ικανοτήτων και των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται από ενεργούς, ανεξάρτητους και συνειδητοποιημένους πολίτες.²⁴

Εμπόριο Εκπομπών

Μηχανισμός του Πρωτοκόλλου του Κυότο, σύμφωνα με το οποίο οι χώρες που διαθέτουν μη χρησιμοποιημένες μονάδες εκπομπών ως πλεόνασμα λόγω μη χρήσης τους ή μη υπέρβασης των εθνικών ορίων εκπομπών (δηλαδή δικαιώματα εκπομπών ΑτΘ συγκεκριμένης ποσότητας) έχουν τη δυνατότητα να τις πωλούν σε άλλες, εν είδει αγοραπωλησίας δικαιωμάτων εκπομπών. Πρόδρομος του Ευρωπαϊκού ΣΕΔΕ.²⁵

²¹ Hall, R.E. (2000), The Vision of a Smart City, Proceedings of the 2nd International Life Extension Technology Workshop, Paris, France, September 28, Hall, 2000

²² Manville και άλλοι, 2014

²³ Toppeta, D. (2010), The Smart City Vision: How Innovation and ICT Can Build Smart, "Livable", Sustainable Cities, The Innovation Knowledge Foundation.

²⁴ Giffinger, R., Fertner, C., Kramar, H., Kalasek, R., Pichler-Milanovic, N. and Meijers, E. (2007), Smart Cities: Ranking of European Medium-Sized Cities, Vienna, Austria: Centre of Regional Science (SRF), Vienna University of Technology.

²⁵ Βλ. Πρωτόκολλο του Κιότο, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο:
<https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf>

Ενωσιακό Πρόγραμμα για το Περιβάλλον (Environment Action Programme)

Από τα μέσα της δεκαετίας του '70, η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ βασίζεται σε προγράμματα δράσης, τα οποία ορίζουν στόχους προτεραιότητας προς επίτευξη σε διάστημα κάποιων ετών, σύμφωνα με το άρθρο 192 παρ. 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επί του παρόντος, έχει κατατεθεί πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 8ο Ενωσιακό Πρόγραμμα για το Περιβάλλον, η οποία αναμένεται προς διαβούλευση και ψήφιση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.²⁶ Αυτό το Ενωσιακό Πρόγραμμα θα αφορά τη δεκαετία μέχρι το 2030, και υποστηρίζει την εφαρμογή των περιβαλλοντικών και κλιματικών στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Παράλληλα, καλεί για ενεργή συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, με στόχο τη διασφάλιση της εφαρμογής της ευρωπαϊκής κλιματικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας, με ορίζοντα την επίτευξη των βιώσιμων στόχων του ΟΗΕ.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ)

Η οικειοδελής δέσμευση των επιχειρήσεων για ένταξη κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων στις δραστηριότητές τους, πέρα από τις απαιτήσεις της νομοθεσίας, σε σχέση με όλους όσους άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από αυτές, αποτελεί τη έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Με άλλα λόγια, είναι η ευθύνη των επιχειρήσεων για τον αντίκτυπό τους στην κοινωνία, αφορά δηλαδή την ισόρροπη αντιμετώπιση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής επίδρασης της λειτουργίας μιας επιχείρησης για οικονομική ανάπτυξη, βιωσιμότητα και κοινωνική συνοχή.²⁷

²⁶ COM(2020) 652 final

²⁷ Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στην ΕΕ | Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=331&langId=el>

ESG²⁸

Το ακρωνύμιο ESG προέρχεται από τα πρώτα γράμματα των λέξεων για την υιοθέτηση Περιβαλλοντικών (Environmental), Κοινωνικών (Social) και Εταιρικής Διακυβέρνησης (Governance) κριτηρίων στην επενδυτική διαδικασία και την επιλογή επενδυτικών τοποθετήσεων. Αποτελεί διεθνώς μια ταχέως ανερχόμενη τάση, τόσο από την πλευρά των επενδυτών, όσο και από την πλευρά των Διαχειριστών Κεφαλαίων. Οι επενδύσεις με ESG προσέγγιση έχουν διττή σημασία, καθώς ενώ δίνουν τη δυνατότητα αξιοποίησης επενδυτικών ευκαιριών, παράλληλα επιτρέπουν στους ενδιαφερόμενους να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τους βασικούς τομείς που την επηρεάζουν. Με την υιοθέτηση αυτών των κριτηρίων αποδεικνύεται έμπρακτα η υπευθυνότητα απέναντι στο περιβάλλον, στην κοινωνία και την εταιρική διακυβέρνηση συμβάλλοντας στη βιωσιμότητα. Η επενδυτική φιλοσοφία ESG υιοθετείται, τόσο από τους επενδυτές που επιθυμούν να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη με την επενδυτική τους συμπεριφορά, όσο και από τους Διαχειριστές Κεφαλαίων οι οποίοι επιλέγουν επενδυτικά οχήματα που επίσης συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, οι Διαχειριστές Κεφαλαίων επενδύουν σε οργανισμούς που επιδεικνύουν σαφή προσανατολισμό προς τρεις κατευθύνσεις:

- Σεβασμό στο Περιβάλλον - Κλιματική αλλαγή, εκπομπές CO₂, μόλυνση αέρα/νερού, ενεργειακή αποδοτικότητα κ.τ.λ.
- Ζητήματα κοινωνικού χαρακτήρα - Εργασιακά και Ανθρώπινα δικαιώματα, υγεία και ασφάλιση, ισότητα των φύλων κ.τ.λ.
- Ορδή Εταιρική Διακυβέρνηση – Αποζημιώσεις και απολαβές διοικητικών στελεχών, επιχειρηματική ηθική, διαφάνεια, διαφθορά, λογοδοσία, κ.τ.λ. Η παράμετρος της Διακυβέρνησης, σε δημόσιους φορείς καθώς και σε ιδιωτικούς οργανι-

²⁸ Παππά Ν. (2021) ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΑΠΟ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥΣ ΟΙΚΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, σελ. 48.

σμούς, περιλαμβάνει τις δομές διαχείρισης, τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και των συστημάτων αποζημίωσης των διευθυντών και παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην ενσωμάτωση περιβαλλοντικών και κοινωνικών παραμέτρων κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.²⁹

Ευρωπαϊκός Κανονισμός σχετικά με τη δέσπιση πλαίσιου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων (Taxonomy Regulation)

Η ταξινόμηση είναι ένα σύστημα ταξινόμησης, με το οποίο καταρτίζεται κατάλογος περιβαλλοντικά βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων, με σκοπό την αύξηση των βιώσιμων επενδύσεων και την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Ο Κανονισμός προβλέπει τους εξής περιβαλλοντικούς στόχους: **α)** τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, **β)** την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή **γ)** τη βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτινων και των θαλάσσιων πόρων **δ)** την κυκλική οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων και της ανακύκλωσης, **ε)** την πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης και **στ)** την προστασία και την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.³⁰

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα (Social Climate Fund)

Το νέο αυτό Ταμείο, στα πλαίσια του πακέτου μέτρων για το 2030, θα παρέχει ειδική χρηματοδότηση στα κράτη μέλη για τη στήριξη των Ευρωπαίων πολιτών που πλήττονται περισσότερο ή κινδυνεύουν με ενεργειακή φτώχεια ή φτώχεια κινητικότητας, ως συνοδευτικό μέτρο για την εισαγωγή της εμπορίας εκπομπών στις οδικές μεταφορές και στα κτίρια. Το Ταμείο: **α)** θα συμβάλλει στον μετριασμό του κόστους για όσους είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στις αυξήσεις των τιμών των ορυκτών καυσίμων κατά τη διάρκεια της μετάβασης, **β)** θα προωθεί τη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη μεταξύ και εντός των κρατών

²⁹ "A Guide to ESG – the new megatrend", ESG INSIGHTS IMPACTFUL AWARENESS, VELOS ADVISORY, authors: Anthony Efstathiadis, Evangelos – David Delimosi, Georgios Routsos, contributors: Petros Dimitropoulos, Maria Charilai Roukoutaki, editors: Aemilia Varfis, Vasilis Angelopoulos

³⁰ Βλ. Κείμενο του Κανονισμού, άρθρο 2 επ.

μελών, περιορίζοντας παράλληλα τον κίνδυνο ενεργειακής φτώχειας και φτώχειας κινητικότητας, **γ)** θα δώσει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να στηρίξουν τα ευάλωτα νοικοκυριά χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, τους χρήστες των μεταφορών και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις που επηρεάζονται από τον αντίκτυπο της επέκτασης της εμπορίας εκπομπών στα κτίρια και στις μεταφορές, **δ)** θα περιλαμβάνει στήριξη επενδύσεων για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και των ανακαινίσεων κτιρίων, την καθαρή θέρμανση και ψύξη και την ενσωμάτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και **ε)** θα χρηματοδοτήσει επίσης την πρόσβαση στην κινητικότητα μηδενικών και χαμηλών εκπομπών.³¹

Ευρωπαϊκός Νόμος για το Κλίμα (European Climate Law):

Θέτει πρώτη φορά σε νόμο, καθιστώντας νομικά δεσμευτικό τον στόχο που ορίζεται πρώτα στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία για την οικονομία και την κοινωνία της Ευρώπης να καταστούν κλιματικά ουδέτερες έως το 2050. Ο νόμος θέτει επίσης τον ενδιάμεσο στόχο της μείωσης των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55% έως το 2030, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Ο ευρωπαϊκός θέτει νομικά δεσμευτικό στόχο για καθαρές μηδενικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου μέχρι το 2050, ενώ περιλαμβάνει μέτρα για την παρακολούθηση της προόδου και την ανάλογη προσαρμογή των εθνικών δράσεων, με βάση υφιστάμενα συστήματα διακυβέρνησης, παρακολούθησης και ελέγχου. Η πρόοδος των κρατών μελών θα επανεξετάζεται κάθε πέντε χρόνια. Ο νόμος περιλαμβάνει επίσης τη σύσταση ευρωπαϊκής επιστημονικής συμβουλευτικής επιτροπής για την αλλαγή του κλίματος, αυστηρότερες διατάξεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή κ.α.³²

³¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προσαρμογή στον στόχο του 55 %»: υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για το κλίμα με ορίζοντα το 2030 στην πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα (COM(2021) 550 final), σελ. 5-6.

³² Βλ. ενημερωτικό κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_en σελ. 5-6.

Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (EU Green Deal)

Τον Δεκέμβριο του 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία ως τη στρατηγική μέσω της οποίας θα επιτευχθεί η κλιματική ουδετερότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως το έτος 2050. Η Πράσινη Συμφωνία περιλαμβάνει μέτρα όπως την επένδυση σε φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες, τη στήριξη της καινοτομίας βοηθώντας στην ανάπτυξη καθαρότερων μορφών μεταφορών, την απαλλαγή του ενεργειακού τομέα από την καύση άνθρακα και τη διασφάλιση της αύξησης της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.³³

Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δάση για το 2030 (EU Forest Strategy for 2030)

Η δασική στρατηγική της ΕΕ χαράσσεται με την έναρξη της ταχέως επιταχυνόμενης κλιματικής κρίσης και της κρίσης της βιοποικιλότητας, έχοντας υπόψη πως η επόμενη δεκαετία είναι ζωτικής σημασίας και, ως εκ τούτου, η στρατηγική παρουσιάζει ένα συγκεκριμένο σχέδιο για το 2030, το οποίο συνδυάζει κανονιστικά, οικονομικά και εθελοντικά μέτρα. Η νέα στρατηγική αποσκοπεί στην απελευθέρωση του δυναμικού των δασών για το μέλλον της ΕΕ, με πλήρη σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας, των βέλτιστων διαθέσιμων επιστημονικών στοιχείων και των απαιτήσεων για τη βελτίωση της νομοθεσίας. Βασίζεται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και στη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 και αναγνωρίζει τον κεντρικό και πολυλειτουργικό ρόλο των δασών, καθώς και τη συμβολή των δασοκόμων και ολόκληρης της αλυσίδας που βασίζεται στα δάση για την επίτευξη μιας βιώσιμης και κλιματικά ουδέτερης οικονομίας έως το 2050, διασφαλίζοντας παράλληλα την αποκατάσταση, την ανθεκτικότητα και την επαρκή προστασία όλων των οικοσυστημάτων. Η στρατηγική καθορίζει το πλαίσιο πολιτικής για την επίτευξη αναπτυσσόμενων, υγιών, ποικιλόμορφων και ανθεκτικών δασών της ΕΕ, τα

³³ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, COM(2019) 640 final

οποία συμβάλλουν σημαντικά στους φιλόδοξους στόχους μας για τη βιοποικιλότητα, διασφαλίζουν τα μέσα διαβίωσης στις αγροτικές περιοχές και πέραν αυτών και στηρίζουν μια βιώσιμη δασική βιοοικονομία που βασίζεται στις πιο βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης των δασών.³⁴

Ευρωπαϊκή Στρατηγική Προσαρμογής (EU Adaptation Strategy)

Η νέα στρατηγική καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να προσαρμοστεί στις αναπόφευκτες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να καταστεί ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή έως το 2050. Η στρατηγική έχει τέσσερις στόχους: να καταστήσει την προσαρμογή εξυπνότερη, ταχύτερη και πιο συστημική και να εντείνει τη διεθνή δράση για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.³⁵

Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για το κλίμα

Το ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα έχει ως στόχο να κινητοποιήσει τους πολίτες και τους δήμους ώστε να δραστηριοποιηθούν για το κλίμα μας και το περιβάλλον. Η μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη κοινωνία αποτελεί επείγουσα πρόκληση και ευκαιρία για την οικοδόμηση ενός καλύτερου μέλλοντος για όλους. Πρόκειται για μας και την καθημερινή μας ζωή: πώς παράγουμε, πώς καταναλώνουμε, πώς μετακινούμαστε, πώς θερμαίνουμε ή ψύχουμε τα σπίτια μας, πώς εργαζόμαστε και συνυπάρχουμε; Πέρα από τις κυβερνητικές πολιτικές και τα κανονιστικά μέτρα, οι πολίτες, οι δήμοι και οι οργανώσεις σε όλους τους τομείς της κοινωνίας μας και της οικονομίας έχουν ένα ρόλο να παίξουν. Το ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα έχει ως στόχο να ενημερώσει, να αποτελέσει πηγή έμπνευσης και να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ ανθρώπων και οργανισμών,

³⁴ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Νέα δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030, COM(2021) 572 final, σελ. 2 επ.

³⁵ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Διαμορφώνοντας μια Ευρώπη ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή - η νέα στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, COM(2021) 82 final

είτε πρόκειται για εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές είτε πρόκειται για επιχειρήσεις, συνδικάτα, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εκπαιδευτικά ιδρύματα, οργανισμούς έρευνας και καινοτομίας, ομάδες καταναλωτών και ιδιώτες. Παράλληλα, θα ενθαρρύνει την ανάληψη δέσμευσης σε ευρεία κοινωνική βάση σχετικά με το κλίμα και το περιβάλλον, μέσα από πολλές διαφορετικές δραστηριότητες.. Το σύμφωνο θα ενθαρρύνει τα άτομα και τις οργανώσεις να δεσμευτούν για συγκεκριμένες ενέργειες, με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και/ή την προσαρμογή στις αναπόφευκτες συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα προωθήσει δεσμεύσεις (δημόσιες δεσμεύσεις) και θα υποστηρίξει σχετικές πρωτοβουλίες με ανάπτυξη γνώσεων/ικανοτήτων, ώστε να ενισχύσει τον αντίκτυπο των δεσμεύσεων αυτών, αλλά και να δώσει το έναυσμα για περαιτέρω δράση σε ολόκληρη την Ευρώπη και τον κόσμο.

Σε επιλεγμένους τομείς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να προσφέρει στοχευμένη υποστήριξη. Αρχικά, οι τομείς αυτοί θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν: τα κτίρια, με την προώθηση συμβουλευτικών υπηρεσιών, τη διευκόλυνση της έξυπνης χρηματοδότησης και τη συνδρομή στις τοπικές αρχές για ενεργειακά αποδοτική στέγαση, την κινητικότητα, στηρίζοντας δήμους και πόλεις με γνώσεις, ευαισθητοποιώντας το κοινό και πιθανόν παρέχοντας στοχευμένη χρηματοδότηση για βιώσιμα σχέδια αστικής κινητικότητας και τη δενδροφύτευση, την ανάπλαση του φυσικού τοπίου και τη δημιουργία χώρων πρασίνου στις πόλεις.³⁶

³⁶ «ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΙΜΑ», Ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο:
https://ec.europa.eu/clima/eu-action/european-green-deal/european-climate-pact_el

Ευρωπαϊκό Σχέδιο – Στόχος για το κλίμα 2030 (2030 Climate Target Plan)

Με το σχέδιο-στόχο για το κλίμα για το 2030 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η φιλοδοξία της ΕΕ για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου αυξήθηκε σε τουλάχιστον 55% κάτω από τα επίπεδα του 1990 έως το έτος 2030. Πρόκειται για σημαντική αύξηση σε σύγκριση με τον προϋφιστάμενο στόχο του τουλάχιστον 40%. Το σχέδιο αυτό θα υλοποιηθεί μέσω της Δέσμης Μέτρων Fit for 55%.³⁷

Κανονισμός για τον Επιμερισμό των Προσπαθειών (Effort Sharing Regulation)

Βάσει του Κανονισμού 2018/842, ορίζονται δεσμευτικές οριακές τιμές για τις εθνικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, σε κάθε κράτος μέλος, για τους τομείς που δεν καλύπτονται από το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ), οι οποίοι είναι: οι τομείς των χερσαίων μεταφορών, της δέγμανσης κτιρίων, της γεωργίας, των αποβλήτων και των μικρών βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Με το Πακέτο Fit for 55% προτάθηκε η τροποποίηση του Κανονισμού, με σκοπό την περισσότερο φιλόδοξη και ουσιαστικότερη συμβολή του στην επίτευξη των Ευρωπαϊκών Στόχων για το 2030, βάσει των αρχών της δικαιοσύνης, της σχέσης κόστους/αποτελεσματικότητας και της περιβαλλοντικής ακεραιότητας.³⁸

Κλιματική αλλαγή

Η μεταβολή στην κατάσταση του κλίματος που μπορεί να προσδιοριστεί (π.χ. μέσω στατιστικών μεθόδων) από αλλαγές στη μέση τιμή του ή/και στη μεταβλητότητα των ιδιοτήτων του και η οποία διατηρείται για εκτεταμένη περίοδο, συνήθως για δεκαετίες ή παραπάνω. Στη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Μεταβολές (UNFCCC), η κλιματική

³⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ενίσχυση της κλιματικής φιλοδοξίας της Ευρώπης για το 2030 Επενδύουμε σε ένα κλιματικά ουδέτερο μέλλον προς όφελος των πολιτών μας, COM/2020/562 final

³⁸ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Effort sharing 2021-2030: targets and flexibilities, διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/effort-sharing-member-states-emission-targets/effort-sharing-2021-2030-targets-and_en

αλλαγή ορίζεται ως η μεταβολή στο κλίμα που οφείλεται άμεσα ή έμμεσα σε ανθρώπινες δραστηριότητες. Είναι γεγονός πως η αλλαγή της σύνδεσης της ατμόσφαιρας και η κλιματική αλλαγή λειτουργούν σαν ένα πρόσθετο στοιχείο στη φυσική κλιματική μεταβλητότητα. Επιπλέον, ως αλλαγή κλίματος μπορεί να θεωρηθεί και μια αλλαγή στις στατιστικές ιδιότητες του κλιματικού συστήματος όταν θεωρείται σε μακροπρόθεσμο πλαίσιο, ανεξάρτητα από την αιτία.³⁹

Κλιματική ουδετερότητα

Η κλιματική ουδετερότητα μπορεί να επιτευχθεί εάν οι εκπομπές ΑτΘ μειωθούν στο ελάχιστο και όλες οι εναπομείνουσες αντισταθμίζονται με μέτρα προστασίας του κλίματος. Όταν αποφεύγεται πλήρως η εκπομπή ΑτΘ ή/και εάν τα αέρια που έχουν ήδη εκπεμφθεί αντισταθμίζονται.⁴⁰

Κώδικας Βιωσιμότητας

Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας αποτελεί ένα δομημένο σύστημα αναφοράς ως προς τη διαφάνεια και την αυτοδέσμευση των Οργανισμών στα θέματα Βιώσιμης Ανάπτυξης και Υπεύθυνης Επιχειρηματικότητας. Στηρίζεται στον αντίστοιχο Γερμανικό κώδικα, ο οποίος αποτελεί αναγνωρισμένο ευρωπαϊκό πρότυπο αναφοράς για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας:

- 1)** Υποστηρίζει την εξεύρεση κεφαλαίων, μέσω της δετικής αξιολόγησης της χρηματοπιστωτικής αγοράς και των διεθνών επενδυτικών κεφαλαίων,
- 2)** Συμβάλλει στην ενδυνάμωση της εξαγωγικής δραστηριότητας και της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων,

³⁹ Βλ. IPCC (2018) Annex I: Glossary [Matthews, J.B.R. (ed.)]. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Portner, D. Roberts, J. Skeea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Pean, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. In Press

⁴⁰ Βλ. My Climate, Climate Neutrality, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο:
<https://www.myclimate.org/information/faq/faq-detail/what-is-climate-neutrality/>

- 3)** Απαντά στις επιταγές της ελληνικής νομοθεσίας για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών,
 - 4)** Λαμβάνει υπόψη τις ιδιομορφίες της ελληνικής αγοράς,
 - 5)** Συνδέει με Δίκτυα Υπεύθυνων Προμηθευτών,
 - 6)** Αναδεικνύει τις βιώσιμες εταιρείες στην Ελλάδα
- Απευδύνεται σε εισηγμένες εταιρίες με προσωπικό άνω των 500 ατόμων & θυγατρικές Εταιρίες στην Ελλάδα εισηγμένων επιχειρήσεων στη χώρα προέλευσης και εταιρίες με προσωπικό έως 500 άτομα, σε μεσαίες εταιρείες, σε μικρές (με μέσο όρο απασχολούμενων 10-49 ατόμων), ακόμα και σε πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες δεν έχουν υποχρέωση εκ του νόμου να υποβάλουν μη χρηματοοικονομική πληροφόρηση και που δεν έχουν συστηματική προσέγγιση στα θέματα Βιώσιμης Ανάπτυξης και Εταιρικής Υπευθυνότητας, ωστόσο επιθυμούν να συνδεθούν με το Υπεύθυνο Επιχειρείν.⁴¹

Μετριασμός (mitigation)

Η ανθρωπίνη παρέμβαση για τη μείωση των πηγών ή την ενίσχυση των απορροφήσεων ΑτΘ αερίων του θερμοκηπίου. Μαζί με την προσαρμογή, αποτελούν τους δύο πυλώνες αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης (Clean Development Mechanism)

Μηχανισμός του Πρωτοκόλλου του Κυότο, σύμφωνα με τον οποίο οι αναπτυγμένες χώρες μπορούν, αφού αναλάβουν έργα/δραστηριότητες βιώσιμης ανάπτυξης και μείωσης των εκπομπών σε αναπτυσσόμενες χώρες, να αποκτήσουν πιστοποιητικά μείωσης των εκπομπών (Certified Emission Reductions - CERs) ώστε να συμβάλλουν στην επίτευξη των δικών τους στόχων για τις εθνικές εκπομπές ΑτΘ.⁴²

⁴¹ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ, SUSTAINABLE GREECE 2020. Διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://greekcode.sustainablegreece2020.com>

⁴² Βλ. Πρωτόκολλο του Κιότο, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf>

Περιβάλλον

Το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα της ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες.⁴³

Περιβαλλοντικά βιώσιμη επένδυση

Επένδυση σε μία ή περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες οι οποίες χαρακτηρίζονται περιβαλλοντικά βιώσιμες, δυνάμει του Κανονισμού Ταχοπομy.

Περιβαλλοντικό και πολεοδομικό κεκτημένο

Πρωτοπόρο το ΣτΕ είχε ήδη από το 1988 δώσει το στίγμα της μετέπειτα στάσης του στα περιβαλλοντικά ζητήματα. Σύμφωνα λοιπόν με τη θέση του, οι πολεοδομικές διατάξεις μπορούν να τροποποιηθούν μόνον εφόσον εισάγεται με αυτές βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων και δεν υπάρχει περαιτέρω επιβάρυνση του περιβάλλοντος. Σε περίπτωση υποβάθμισής τους, οι εν λόγω τροποποιήσεις κρίνονται από τον ακυρωτικό δικαστή αντισυνταγματικές και ανεφάρμοστες. Διαμορφώθηκε με τον τρόπο αυτό η αρχή του πολεοδομικού κεκτημένου, η οποία συνάδει και με το περιβαλλοντικό κεκτημένο της συνταγματικής επιταγής του άρθρου 24, δηλαδή με την απαγόρευση εισαγωγής δυσμενέστερων για το περιβάλλον νομοθετικών κανόνων, αν οι καινούργιες ρυθμίσεις δεν εξασφαλίζουν τουλάχιστο ιδίου βαθμού προστασία. Σύμφωνα με το πολεοδομικό κεκτημένο, κρίθηκαν ως αντισυνταγματικές αρκετές διατάξεις, όπως αυτές του ΓΟΚ/1985 με τις οποίες αυξήθηκε κατά 30% το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης του οικοπέδου και επετράπη η ελεύθερη τοποθέτηση των κτιρίων μέχρι και των πλαγίων και οπισθίων ορίων του οικοπέδου σε περιοχές όπου ίσχυε το πρώην πανταχόθεν ελεύθερο σύστημα

⁴³ Ν 1650/86, άρθρο 2 (ΦΕΚ Α'160/16.10.1986)

δόμησης, καθώς μειωνόταν ο ηλιασμός, ο φωτισμός και ο αερισμός των ήδη οικοδομημένων ακινήτων. Εκείνο δηλαδή που με σαφήνεια απορρέει είναι η αρχή της αποφυγής υποβάθμισης του περιβάλλοντος μέσα από την εκπόνηση έργων. Ανεκτή είναι μόνο η προσπάθεια αναβάθμισης και ανάδειξής του στα πλαίσια και της αρχής της βιωσιμότητας, μια πρώιμη έκφραση της οποίας βρίσκουμε και στην απόφαση αυτή.⁴⁴

Πράσινη τεχνολογία

Το πεδίο της "πράσινης τεχνολογίας" περιλαμβάνει μία συνεχώς εξελισσόμενη ομάδα μεθόδων και υλικών που ασχολείται όχι μόνο με τις τεχνικές για την παραγωγή ενέργειας αλλά και με την παραγωγή μη-τοξικών προϊόντων καθαρισμού. Στόχος είναι αυτό το πεδίο να φέρει την καινοτομία και τις αλλαγές στην καθημερινή μας ζωή. Οι εφευρέσεις από αυτού του είδους την τεχνολογία είναι φιλικές προς το περιβάλλον και συχνά περιλαμβάνουν την ενεργειακή απόδοση, την ανακύκλωση, την ασφάλεια και την υγεία, τις ανανεώσιμες πηγές και πολλά άλλα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα της "πράσινης τεχνολογίας" είναι τα ηλιακά κύτταρα και τα φωτοβολταϊκά.⁴⁵

Πρόγραμμα «Κλιματικά ουδέτερες και έξυπνες πόλεις έως το 2030»

Οι πόλεις καλύπτουν περίπου το 3% της έκτασης της γης αλλά παράγουν περισσότερο από το 70% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ενώ στην Ευρώπη εκτιμάται ότι έως το 2050 σχεδόν το 85% των Ευρωπαίων θα ζουν σε αστικές περιοχές. Γι' αυτό τον λόγο, τέθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο ο στόχος για 100 κλιματικά ουδέτερες πόλεις έως το 2030, με την επωνομαζόμενη Ευρωπαϊκή Αποστολή – Mission Board "100 climate neutral cities by 2030", η οποία αποτελεί ένα ολιστικό σύστημα διακυβέρνησης, χρηματοδότησης και υποστήριξης των 100

⁴⁴ Βλ. «Ο Ρόλος του Δικαίου και της Δικαιοσύνης στην Αντιπαράθεση Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης», (- παραδείγματα μέσα από δικαστικές αποφάσεις), Αλίκη Τζικα-Χατζοπούλου Ευαγγελία Ντούγια, Στέφανος Γερασίμου (σελ. 52), Αθήνα 2005

⁴⁵ Οπ. π. υποσημ. 16, σελ. 20-21.

πόλεων που τελικά θα επιλεγούν. Η αποστολή των κλιματικά ουδέτερων και έξυπνων πόλεων θα στηρίξει, θα προωθήσει και θα αναδείξει 100 ευρωπαϊκές πόλεις στη μετάβασή τους προς την κλιματική ουδετερότητα έως το 2030 και θα καταστήσει τις πόλεις αυτές κόμβους πειραματισμού και καινοτομίας για όλες τις πόλεις.⁴⁶ Καθεμία από τις 100 πρωτοπόρους πόλεις που αποδέχονται την αποστολή να καταστούν κλιματικά ουδέτερες έως το 2030 θα υπογράψει ένα Κλιματικό Σύμφωνο Πόλης, με το οποίο θα σκιαγραφείται το πλαίσιο και το χρονοδιάγραμμα δράσεων της πορείας προς την κλιματική ουδετερότητα και την ψηφιακή μετάβαση της πόλης. Επί του παρόντος, οι Δήμοι Ιωαννιτών, Ηρακλείου, Καλαμάτας, Τρικκαίων, Κοζάνης, Θήρας και Φυλής έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον, φιλοδοξώντας να συμπεριληφθούν στον κατάλογο των πόλεων που θα επιλεχθούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα και να λάβουν την σχετική χρηματοδοτική στήριξη. Με κοινό παρονομαστή την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, αναμενόμενοι στόχοι είναι:

1) η αναβάθμιση της ποιότητας και της αισθητικής του αστικού περιβάλλοντος, **2)** η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και της ποιότητας των κτιρίων, **3)** η βιώσιμη στροφή στο περιβαλλοντικό αποτύπωμα του υπαίθριου δημόσιου χώρου, **4)** η μείωση παραγωγής ρύπων από τις καθημερινές μετακινήσεις, **5)** η εξοικονόμηση φυσικών πόρων, καθώς και **6)** ο ψηφιακός μετασχηματισμός των αστικών περιοχών.

Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία (Circular Economy Action Plan)

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία παρέχει ένα δεκατολόγιο προσανατολισμένο στο μέλλον για την επίτευξη πιο καθαρής και πιο ανταγωνιστικής Ευρώπης, σε συνεργασία με τους οικονομικούς παράγοντες, τους καταναλωτές, τους πολίτες και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Στόχος του σχεδίου είναι η επίσπευση της μετασχηματιστικής αλλαγής που απαιτεί-

⁴⁶ Βλ. ενημερωτικό σημείωμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το θέμα, διαθέσιμο στον σύνδεσμο: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/funding/documents/ec_rtd_mission-cities-citizens-summary_el.pdf

ται με βάση την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Στο σχέδιο παρουσιάζεται ένα σύνολο αλληλένδετων πρωτοβουλιών για τη θέσπιση ισχυρού και συνεκτικού πλαισίου πολιτικής το οποίο θα καταστήσει συνήδη πρακτική τα βιώσιμα προϊόντα, τις βιώσιμες υπηρεσίες και τα βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα και θα μετασχηματίσει τα καταναλωτικά πρότυπα ώστε εξαρχής να μην παράγονται απόβλητα. Αυτό το πλαίσιο πολιτικής θα εφαρμοστεί σταδιακά, ενώ οι αξιακές αλυσίδες θα εξεταστούν κατά προτεραιότητα, ενώ σχεδιάζεται να δεσπιστούν περαιτέρω μέτρα για τη μείωση των αποβλήτων και με στόχο τη διασφάλιση ότι η ΕΕ διαδέτει εύρυθμη εσωτερική αγορά για δευτερογενείς πρώτες ύλες υψηλής ποιότητας.⁴⁷

Προγράμματα Κοινής Εφαρμογής (Joint Implementation)

Μηχανισμός του Πρωτοκόλλου του Κυότο που αφορά τον προγραμματισμό και την υλοποίηση έργων από κοινού, μεταξύ των αναπτυγμένων χωρών, για τη μείωση των εκπομπών ή για την ενίσχυση των μηχανισμών δέσμευσης ΑτΘ.⁴⁸

Προσαρμογή (adaptation)

Η διαδικασία προσαρμογής στο πραγματικό ή αναμενόμενο κλίμα και οι επιπτώσεις της. Στα ανθρώπινα συστήματα, η προσαρμογή επιδιώκει να μετριάσει ή να αποφύγει τη βλάβη. Σε ορισμένα φυσικά συστήματα, η ανθρώπινη παρέμβαση μπορεί να διευκολύνει την προσαρμογή στο αναμενόμενο κλίμα και τις επιπτώσεις του. Μαζί με τον μετριασμό, αποτελούν τους δύο πυλώνες αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.⁴⁹

⁴⁷ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Ένα νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία Για μια πιο καθαρή και πιο ανταγωνιστική Ευρώπη, COM(2020) 98 final, σελ. 3 επ.

⁴⁸ Βλ. Πρωτόκολλο του Κυότο, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf>

⁴⁹ Οπ. π. υποσημ. 32.

Πρωτόκολλο του Κυότο (1997)

Πρωτόκολλο στη UNFCCC, το οποίο έθεσε ποσοτικοποιημένους υποχρεωτικούς στόχους μείωσης των εκπομπών ΑτΘ για τις αναπτυγμένες χώρες και δημιούργησε τρεις καινοτόμους μηχανισμούς.⁵⁰

Στιβάδα του όζοντος

Είναι ένα είδος προστατευτικού στρώματος που βρίσκεται στη στρατόσφαιρα. Αυτό το στρώμα λειτουργήσε ως φίλτρο για την υπερύβη ηλιακή ακτινοβολία που είναι επιβλαβής για τα ζωντανά όντα.

Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ (ΣΒΑ, Sustainable Development Goals – SDGs)

Δέσμη 17 στόχων με 169 υπο-στόχους για τη διεθνή ανάπτυξη μέχρι το 2030. Υιοθετήθηκαν κατά τη 70η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (2015) και είναι οι εξής: **1)** Μηδενική φτώχεια **2)** Μηδενική πείνα **3)** Καλή υγεία και ευημερία **4)** Ποιοτική εκπαίδευση **5)** Ισότητα των φύλων **6)** Καθαρό νερό και αποχέτευση **7)** Φτηνή και καθαρή ενέργεια **8)** Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη **9)** Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές **10)** Λιγότερες ανισότητες **11)** Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες **12)** Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή **13)** Δράση για το κλίμα **14)** Ζωή στο νερό **15)** Ζωή στη στεριά **16)** Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί δεσμοί **17)** Συνεργασία για τους στόχους.

Στρατηγική Βιώσιμης και Έξυπνης Κινητικότητας

Στα πλαίσια της προϋπάρχουσας Ευρωπαϊκής στρατηγικής για την κινητικότητα χαμηλών εκπομπών⁵¹ και της νέας Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την Στρατηγική Βιώσιμης και Έξυπνης Κινητικότητας, η οποία στοχεύει στην ανάπτυξη δύο διαφορετικών πυλώνων στις μεταφο-

⁵⁰ Πρωτόκολλο του Κιότο, διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο:
<https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf>

⁵¹ COM(2016) 501 final

ρές: α) στον οικολογικό προσανατολισμό της κινητικότητας, η οποία θα πρέπει να βασίζεται σε ένα αποδοτικό και διασυνδεδεμένο σύστημα πολυτροπικών μεταφορών των επιβατών και των εμπορευμάτων, το οποίο θα ενισχύεται από ένα οικονομικά προσιτό σιδηροδρομικό δίκτυο υψηλής ταχύτητας, από επαρκείς υποδομές επαναφόρτισης και ανεφοδιασμού για οχήματα μηδενικών εκπομπών και την παροχή ανανεώσιμων καυσίμων και καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, από καθαρότερη και πιο ενεργή κινητικότητα σε οικολογικότερες πόλεις που συμβάλλουν στην καλή υγεία και ευημερία των πολιτών τους και β) στην ψηφιοποίηση, η οποία απαιτείται να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για τον εκσυγχρονισμό ολόκληρου του συστήματος. Στα πλαίσια της Στρατηγικής, εκτιμάται πως με το σωστό επίπεδο φιλοδοξίας, ο συνδυασμός των μέτρων πολιτικής που ορίζονται σε αυτή μπορεί να επιτύχει 90% μείωση στις εκπομπές του τομέα των μεταφορών έως το 2050.⁵²

Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 (Biodiversity Strategy 2030)

Η στρατηγική, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, περιλαμβάνει συγκεκριμένες δεσμεύσεις και δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν έως το 2030: **α)** δημιουργία ευρύτερου δικτύου προστατευόμενων περιοχών σε επίπεδο ΕΕ στην ξηρά και τη θάλασσα, με αυστηρή προστασία για περιοχές με πολύ υψηλή βιοποικιλότητα και κλιματική αξία, **β)** δρομολόγηση σχεδίου αποκατάστασης της φύσης της ΕΕ μέσω συγκεκριμένων δεσμεύσεων και δράσεων, αντιμετωπίζοντας τους βασικούς παράγοντες απώλειας βιοποικιλότητας, **γ)** θέσπιση μέτρων για να καταστεί δυνατή η αναγκαία μετασχηματιστική αλλαγή σε εφαρμογή ενός νέου, ενισχυμένου πλαισίου διακυβέρνησης προς εξασφάλιση καλύτερης εφαρμογής και παρακολούθηση

⁵² Βλ. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Στρατηγική για βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα – οι ευρωπαϊκές μεταφορές σε τροχιά μέλλοντος, COM(2020) 789 final, σελ 2 επ.

της προόδου, βελτίωση των γνώσεων, της χρηματοδότησης και των επενδύσεων και ενισχυμένο σεβασμό της φύσης κατά τη λήψη δημόσιων και επιχειρηματικών αποφάσεων, και τέλος δ) θέσπιση μέτρων για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας πρόκλησης της βιοποικιλότητας, με στόχο την ανάδειξη ότι η ΕΕ είναι έτοιμη να δώσει το παράδειγμα για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης βιοποικιλότητας ειδικότερα, με τις προσπάθειές της για την επιτυχή έγκριση ενός φιλόδοξου παγκόσμιου πλαισίου βιοποικιλότητας στο πλαίσιο της Διεθνούς Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τη βιολογική ποικιλότητα.⁵³

Σύμβαση του 'Αρχους

Με τη διεθνή σύμβαση που υπογράφηκε στις 25 Ιουνίου 1998 στην πόλη 'Αρχους της Δανίας από τριάντα πέντε Κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, κατοχυρώνονται συγκεκριμένα δικαιώματα στον τομέα του περιβάλλοντος και, ειδικότερα, τα δικαιώματα: α) της πρόσβασης σε πληροφορίες για θέματα περιβάλλοντος, τις οποίες κατέχουν οι δημόσιες αρχές, β) της συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων που αφορούν τα θέματα αυτά, και γ) της δικαστικής προστασίας σε περίπτωση παραβίασης των παραπάνω δύο δικαιωμάτων. Η διεθνής αυτή σύμβαση, την οποία υπέγραψαν εκ των υστέρων ή στην οποία προσχώρησαν άλλα δέκα κράτη, κυρώθηκε από την Ελλάδα το Δεκέμβριο του 2005 με το ν. 3422/2005 (ΦΕΚ Αæ303) και, επομένως, αποτελεί στη χώρα μας δετικό δίκαιο και, μάλιστα, με τυπική ισχύ υπέρτερη των κοινών νόμων. Το καινοτόμο στοιχείο που εισήγαγε η εν λόγω σύμβαση είναι η αυτεπάγγελτη υποχρέωση των αρμόδιων αρχών για διάδοση των απαραίτητων περιβαλλοντικών πληροφοριών και το δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη σε περίπτωση άρνησης παρο-

⁵³ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 Επαναφορά της φύσης στη ζωή μας, COM(2020) 380 final. Η Διεθνής Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα διαθέσιμη στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>

χής πληροφοριών.⁵⁴

Με τη Σύμβαση του Άαρχους δεν διευρύνεται μόνο ο γεωγραφικός χώρος, στον οποίο κατοχυρώνονται τα παραπάνω δικαιώματα, με την επέκτασή του σ' εκείνες από τις συμβαλλόμενες χώρες που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά εξειδικεύονται, συγκεκριμενοποιούνται και τελικώς ενισχύονται σε σημαντικό βαθμό τα δικαιώματα αυτά και παράλληλα δεσπίζονται διαδικαστικές εγγυήσεις για να εξασφαλιστεί η δυνατότητα αποτελεσματικής άσκησής τους. Γενικώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η Σύμβαση περιέχει ρύθμιση ευρύτερη και περισσότερο συστηματική, με την οποία ενισχύεται η κατοχύρωση του δικαιώματος συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων από τις αρχές, το οποίο εμφανίστηκε στο δίκαιο του περιβάλλοντος ήδη από τη Διακήρυξη του Ρίο και τείνει να αναγνωριστεί γενικότερα ως βασικό ατομικό δικαίωμα στο σύγχρονο συνταγματικό δίκαιο.⁵⁵

Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) 1992

Σκοπός της διεθνούς αυτής Σύμβασης είναι η επίτευξη της σταθεροποίησης των συγκεντρώσεων ΑτΘ στην ατμόσφαιρα σε επίπεδο που θα απέτρεπε επικίνδυνες ανθρωπογενείς παρεμβολές στο κλιματικό σύστημα. Ένα τέτοιο επίπεδο θα πρέπει να επιτευχθεί εντός ενός χρονικού πλαισίου το οποίο θα θεωρείται επαρκές: α) για να επιτρέψει στα οικοσυστήματα να προσαρμοστούν φυσικά στην κλιματική αλλαγή, β) για να διασφαλιστεί ότι δεν απειλείται η παραγωγή τροφίμων και γ) για να καταστεί δυνατή η βιώσιμη ανάπτυξη της οικονομίας.⁵⁶

⁵⁴ Άρθρα 5 και 9.

⁵⁵ Κώστας Μενουδάκος, Η Σύμβαση Του Άαρχους και η Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας για την Πληροφόρηση και Συμμετοχή των πολιτών (Νοέμβριος 2007), Νόμος και Φύση

⁵⁶ Διαθέσιμη στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf

Συμφωνία του Παρισιού (2015)

Κατά την 21η Διάσκεψη των Μερών της UNFCCC (COP 21) τα κράτη δεσμεύτηκαν να διατηρήσουν τη μέση αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας αρκετά κάτω των 2 βαθμών Κελσίου σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα και να συνεχίσουν έντονα τις προσπάθειες ώστε η αύξηση αυτή να περιοριστεί στον 1,5 βαθμό Κελσίου μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα.⁵⁷

Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια ενώνει χιλιάδες φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης που δεσμεύονται οικειοθελώς να υλοποιήσουν τους στόχους της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια. Ξεκίνησε το 2008 στην Ευρώπη, φιλοδοξώντας να συγκεντρώσει τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης που δεσμεύονται εθελοντικά να επιτύχουν και να υπερβούν τους στόχους της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια. Οι υπογράφουσες πόλεις δεσμεύονται να αναλάβουν δράση, προκειμένου να υποστηρίξουν την υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά 40% έως το 2030 και την υιοθέτηση μιας κοινής προσέγγισης για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν. Για να μετατρέψουν την πολιτική τους δέσμευση σε πρακτικά μέτρα και έργα, οι υπογράφοντες του Συμφώνου δεσμεύονται να υποβάλουν, εντός δύο ετών από την ημερομηνία της απόφασης του τοπικού συμβουλίου, ένα Σχέδιο Δράσης για τη Βιώσιμη Ενέργεια και το Κλίμα (ΣΔΒΕΚ), επισημαίνοντας τις κύριες δράσεις που σκοπεύουν να αναλάβουν. Το σχέδιο θα περιλαμβάνει μια Απογραφή Εκπομπών Αναφοράς για την παρακολούθηση των δράσεων μετριασμού και μια Εκτίμηση των Κινδύνων και της Τρωτότητας από την Κλιματική Αλλαγή. Η στρατηγική προσαρμογής μπορεί είτε να είναι τμήμα του ΣΔΒΕΚ είτε να αναπτυχθεί και να ενσωματωθεί σε ένα

⁵⁷ Διαθέσιμη στον ακόλουθο σύνδεσμο:
https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

ξεχωριστό έγγραφο σχεδιασμού. Αυτή η τολμηρή πολιτική δέσμευση σηματοδοτεί την έναρξη μιας μακροπρόθεσμης διαδικασίας κατά την οποία οι πόλεις έχουν δεσμευτεί να συντάσσουν αναφορές κάθε δύο έτη για την πρόοδο της υλοποίησης των σχεδίων τους.

Πλέον, η πρωτοβουλία συγκεντρώνει περισσότερες από 7.000 τοπικές και περιφερειακές αρχές σε 57 χώρες, οι οποίες αξιοποιούν τα πλεονεκτήματα ενός παγκόσμιου, πολυμερούς κινήματος και βασίζονται στην τεχνική και μεθοδολογική υποστήριξη που παρέχουν τα ειδικά γραφεία. Το Παγκόσμιο Σύμφωνο των Δημάρχων αξιοποιεί την εμπειρία που αποκτήθηκε τα τελευταία οκτώ χρόνια στην Ευρώπη και πέρα από αυτήν και βασίζεται στους κύριους παράγοντες επιτυχίας της πρωτοβουλίας: τη διαχείριση από τη βάση προς την κορυφή, το μοντέλο πολυεπίπεδης συνεργασίας και το συγκεκριμένο πλαίσιο δράσης.⁵⁸

Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ – ETS)

Το πρώτο πολυεθνικό σύστημα εμπορίας εκπομπών παγκοσμίως. Επιχειρήσεις που εκπέμπουν ΑτΘ (συνήθως βιομηχανίες) αγοράζουν ετησίως συγκεκριμένο αριθμό δικαιωμάτων που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένο όγκο εκπομπών (Δικαιώματα Εκπομπών) ο οποίος, αν ξεπεραστεί, οδηγεί στην επιβολή προστίμου. Σε περίπτωση πλεονάσματος δικαιωμάτων, ο κάτοχός τους μπορεί να τα κρατήσει για μελλοντική χρήση ή να τα πωλήσει σε άλλες επιχειρήσεις.⁵⁹

⁵⁸ Βλ. EU Covenant Initiative, Origins and Development, Objectives and Scope, διαδέσιμο σε: <https://www.eumayors.eu/about/covenant-initiative/objectives-and-scope.html>

⁵⁹ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ETS, διαδέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en

Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Κάθε κράτος μέλος της ΕΕ εκπονεί Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μετά την πανδημία του COVID-19, το οποίο πρέπει να αφορά τουλάχιστον σε ποσοστό 37% των εξεταζόμενων σε αυτό πόρων σε κλιματικές επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις, όπως και τουλάχιστον 20% του συνόλου σε δράσεις/έργα ψηφιακής μετάβασης.⁶⁰

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 2021/241 θεσπίστηκε ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και μέσω αυτού το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Το Ταμείο θα παρέχει χρηματοδοτική στήριξη μέσω απευθείας χρηματοδότησης και δανείων σε δραστηριότητες που σέβονται πλήρως τα κλιματικά και περιβαλλοντικά πρότυπα και τις προτεραιότητες της Ένωσης και την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης».⁶¹

⁶⁰ Βλ. Κανονισμό 2021/241 για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

⁶¹ Όπ. παραπάνω.

K. KARATSOLIS
E. TSIANTI
& ASSOCIATES

DTK
L A W F I R M

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

στον τομέα του περιβάλλοντος
και της βιωσιμότητας

Λεξικό με Έννοιες – κλειδιά

Κ. Καρατσώλης, Δικηγόρος
Ι. Τσακαλογιάννη, Δικηγόρος
Μ. Χατζηδάκης, Α. Δικηγόρος